

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

2014

Έτος Πολιτισμού για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

ΘΕΜΑ 2^ο

Εισήγηση:

Ελευθερία (Λίτσα) Φτακλάκη

Αντιπεριφερειάρχης Ν. Αιγαίου

A. Θεωρητική τεκμηρίωση

Η σύζευξη τουρισμού και πολιτιστικής «κατανάλωσης» δεν συνιστά συγκυριακό φαινόμενο (Myerscough, 1988), αλλά προκύπτει ως επακόλουθο ευρύτερων κοινωνικών και οικονομικών τάσεων με αποτέλεσμα η φιλοσοφία της παραγωγής προϊόντων να διέπει την κατανάλωση, τον τουρισμό και τον πολιτισμό (Britton, 1991:453). Έτσι, η μεν «κατανάλωση» του τουρισμού οργανώνεται από την τουριστική βιομηχανία (Smith, 1988), η δε «κατανάλωση» του πολιτισμού από τις πολιτιστικές βιομηχανίες (Wynne, 1992, Shaw, 1991).

Ο όρος «Πολιτιστικός τουρισμός» έχει χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει την κατανάλωση τέχνης, πολιτιστικής κληρονομιάς, παράδοσης και μιας μεγάλης γκάμας πολιτιστικών δρώμενων από τουρίστες. Λόγω του μεγάλου εύρους των περιεχομένων του απουσιάζει ένας ορισμός ευρείας αποδοχής (Richards, 1993). Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (1985), ο πολιτιστικός τουρισμός υπό τη στενή του έννοια, περιλαμβάνει τη μετακίνηση ανθρώπων που υποκινείται από πολιτιστικά κίνητρα (ταξίδια για έρευνα, παραστατικές τέχνες, φεστιβάλ και άλλα πολιτιστικά γεγονότα, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία, ταξίδια για μελέτη της φύσης, της παράδοσης, της τέχνης και θρησκευτικό προσκύνημα). Βάσει ενός ευρύτερου ορισμού που υιοθετεί ο ίδιος φορέας, ο πολιτιστικός τουρισμός περιλαμβάνει κάθε μετακίνηση ατόμων με την οποία ικανοποιείται η ανθρώπινη ανάγκη για διαφορετικότητα, και η οποία τείνει να ανυψώσει το πολιτιστικό τους επίπεδο, αναπτύσσοντας νέα γνώση, εμπειρίες και συναντήσεις.

Ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό τμήμα της παγκόσμιας τουριστικής αγοράς. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, το ποσοστό των διεθνών ταξιδιών για πολιτιστικό τουρισμό αυξήθηκαν από 37% το 1995 σε 40% το 2004. Ενώ φαινομενικά πρόκειται για μικρή αύξηση, η μεγάλη αύξηση του παγκόσμιου τουρισμού σημαίνει ότι το 2009 υπήρχαν περίπου 375 εκατομμύρια διεθνή ταξίδια για πολιτισμό. Θεωρείται δε από πολυάριθμες χώρες ως μια επιθυμητή τουριστική αγορά, καθώς συνδέεται με υψηλή τουριστική δαπάνη και αφορά σε άτομα με υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Τα δυνητικά αποτελέσματα του πολιτιστικού τουρισμού αξιολογούνται θετικά από τις τοπικές κοινότητες καθώς γίνεται αντιληπτός ως μορφή ποιοτικού τουρισμού.

Ο πολιτιστικός τουρισμός με την πάροδο των ετών έχει διαφοροποιηθεί τόσο ως προς τον τρόπο με τον οποίο οι τουρίστες καταναλώνουν τον πολιτισμό όσο και ως προς τον τρόπο με τον οποίο ο πολιτισμός παρουσιάζεται για την τουριστική κατανάλωση. Ο πολιτισμός αποτελεί βασικό στοιχείο σε κάθε επίπεδο τουριστικής πολιτικής από αυτό της Ευρωπαϊκής Ένωσης έως αυτό της Τοπικής αυτοδιοίκησης. Καθώς μάλιστα ο πολιτιστικός τουρισμός γίνεται όλο και πιο σημαντικός σε οικονομικούς αλλά και σε πολιτικούς όρους, ένας διαρκώς αυξανόμενος αριθμός χωρών και επιμέρους περιοχών τον χρησιμοποιούν ως αναπόσπαστο τμήμα των στρατηγικών οικονομικής και τουριστικής ανάπτυξης.

Ο Πολιτισμός δημιουργεί σημαντικές και μετρήσιμες εξωτερικές οικονομίες σε δραστηριότητες που συνδέονται με τον Τουρισμό, σχετιζόμενες καταρχήν με τη φιλοξενία και την εστίαση επισκεπτών σε πόλους τουριστικού ενδιαφέροντος, αλλά και ευρύτερα με ένα μεγάλο φάσμα υπηρεσιών που εκτείνεται από τις μεταφορές έως το εμπόριο. Παράλληλα, ο Πολιτισμός έχει διακριτό ρόλο ως «καταλύτης για τη δημιουργικότητα», καθώς βελτιώνει την ελκυστικότητα και το «brand name» των κρατών-μελών, των περιφερειών και των πόλεων· ενθαρρύνει την έρευνα και την καινοτομία στο πλαίσιο της κοινωνίας της γνώσης και της νέας οικονομίας, και τέλος δημιουργεί περισσότερες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης, ιδίως νέων ατόμων.

Ο Πολιτισμός και η Πολιτιστική Κληρονομιά αποτελούν μια **Στρατηγική Ευκαιρία** σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, μέσω της οποίας υποστηρίζεται η ανάληψη καινοτόμων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, με έμφαση στη βιώσιμη διαχείριση και αξιοποίηση των πόρων. Τα αποτελέσματα της εφαρμογής συντονισμένων και ενεργητικών πολιτικών στον χώρο του Πολιτισμού, μέσα από έναν ισόρροπο συνδυασμό «σκληρών» και «μαλακών» δράσεων υψηλής εξειδίκευσης, δεν περιορίζονται στο οικονομικό σκέλος, αλλά αποκτούν μια ευρύτερα αναπτυξιακή διάσταση, που εμπεριέχει την παιδεία και την αριστεία και επιδρά άμεσα και απτά στη βελτίωση του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής.

Ο τομέας Πολιτισμού, αποτελεί βασικό μοχλό ανάπτυξης ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού πέραν του πολιτιστικού τουρισμού, όπως είναι ο θρησκευτικός τουρισμός, ο γαστρονομικός, ο περιπατητικός τουρισμός, κ.α, που διασφαλίζουν την βιωσιμότητα των πόρων, ενώ παρουσιάζει υψηλή προστιθέμενη αξία, καθώς σχετίζεται με την Οικονομία των Εμπειριών.

B. Ο Στρατηγικός σχεδιασμός της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Κύρια Αναπτυξιακή Επιλογή της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, για την προγραμματική περίοδο 2007-2013 αποτελεί η Ενίσχυση της

Ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας. Η Στρατηγική Αναπτυξιακή Επιλογή «Ποιότητα στο τουριστικό και πολιτιστικό προϊόν σε συνθήκες αειφορίας, χώρος σύγχρονης έρευνας και επενδύσεων υψηλής τεχνολογίας» ώστε το Νότιο Αιγαίο να καταστεί η πιο ανταγωνιστική Περιφέρεια της Ελλάδας.

Αναγκαίες προϋποθέσεις για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, αποτελούν:

- Η βελτίωση της προσπελασιμότητας, που αποτελεί και ιδιαίτερο πρόβλημα λόγω της πολυνησιακής μορφής της Περιφέρειας. Η προσπελασιμότητα ερμηνεύεται τόσο σαν χωρική πρόσβαση όσο και σαν δυνατότητα βελτιωμένης πρόσβαση των κατοίκων και επισκεπτών σε υπηρεσίες.
- Η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, δηλαδή, η συγκράτηση κρίσιμου μεγέθους πληθυσμού και παραγωγικών ηλικιών αλλά και η αναβάθμισή του (από άποψη κατάρτισης και ειδικοτήτων) ώστε να στηρίξει την επιθυμητή ανάπτυξη.
- Η εξασφάλιση της αειφορίας των πόρων, που σημαίνει συνετή διαχείριση και αξιοποίηση τους.
- Η βελτίωση της λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης, χωρίς την οποία δεν μπορεί να υπάρξει ομαλή ανάπτυξη του νησιωτικού χώρου.
- Η παροχή των κινήτρων για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας.

Αυτές οι προϋποθέσεις ως εξειδικευμένοι στρατηγικοί στόχοι συμφωνούν εν πολλοίς με Νέους Στρατηγικούς Στόχους που εξειδικεύτηκαν και προτάθηκαν βάσει των κατευθύνσεων της Στρατηγικής για την Ευρώπη 2020 και της προταθείσας στρατηγικής για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της νησιωτικότητας στον Ευρωπαϊκό Χώρο και είναι οι ακόλουθοι:

- Αντιμετώπιση της Περιφερειακότητας και των Προβλημάτων στις Μεταφορές και στην Πρόσβαση στις Αγορές, με έμφαση στις υποδομές και στις υπηρεσίες Μεταφορών, την προσέλευση επενδύσεων από τον ηπειρωτικό χώρο.
- Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης, ανάδειξη και ανάπτυξη νέων κλάδων, ανάκαμψη της μεταποίησης, αντιμετώπιση της τουριστικής και ενίοτε της αγροτικής και αλιευτικής, μονοειδίκευσης και ενίσχυση του μεγέθους των επιχειρήσεων.
- Ενίσχυση της Απασχόλησης, με την ενίσχυση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, την στοχευμένη κατάρτιση σε θέματα επιχειρηματικότητας και Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών και την ενίσχυση των νησιωτικών Πανεπιστημίων και Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.

- Ενίσχυση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών, με την βελτίωση Δικτύων και Υπηρεσιών, την κατάρτιση, την διάχυση της χρήσης Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Διαδικτύων και την εξειδίκευση του Αναπτυξιακού Νόμου σε θέματα Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών στον αιγιακό χώρο.
- Αντιμετώπιση των Περιβαλλοντικών Προβλημάτων και του Περιορισμού των Φυσικών Πόρων, με την αξιοποίηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, την ορθολογική διαχείριση του υδατικού δυναμικού, την ανάπτυξη υποδομών και μεθόδων για την διαχείριση των απορριμμάτων και το αυστηρό προσδιορισμό των χρήσεων γης.

Έτσι το **Όραμα** που καλύπτει τους συγκεκριμένους Στρατηγικούς Στόχους της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου μπορεί να διατυπωθεί ως εξής:

Χωρικά και Κλαδικά Ολοκληρωμένη, Αειφόρος, Δικτυωμένη και Ανταγωνιστική Περιφέρεια με επικέντρωση της ειδίκευσής της στον Τουρισμό- Πολιτισμό και τις Υπηρεσίες και η οποία θα διασφαλίσει εδαφική, κοινωνική και οικονομική συνοχή.

Γ. Η Στρατηγική για τον Τουρισμό στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου δίνει έμφαση στην επόμενη προγραμματική περίοδο

Σύμφωνα με το Επιχειρησιακό σχέδιο δράσης για την τουριστική προβολή της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου για την περίοδο 2013-2014, το τρίπτυχο «Παραδοσιακά προϊόντα – παραδοσιακές τέχνες και πολιτισμός», συνοψίζει τις εμβληματικές προτεραιότητες στην ανάδειξη του προορισμού.

Ο Πολιτισμός ως εκ τούτου προσφέρει το υπόβαθρο για την ανάπτυξη πεδίων επιχειρηματικής δραστηριότητας, που συμβάλλουν αποφασιστικά στη δημιουργία εισοδήματος και απασχόλησης και στην παροχή ποιοτικών πολιτιστικών υπηρεσιών προς το ευρύ κοινό, με παρεμβάσεις που στοχεύουν:

- α) στην ανάδειξη και αξιοποίηση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς (π.χ. προστασία, ανάδειξη και προβολή αρχαιολογικών χώρων και μνημείων, διευκόλυνση των τουριστών που επισκέπτονται χώρους, μνημεία και μουσεία, βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους επισκέπτες των χώρων, μνημείων και μουσείων, παραγωγή αντιγράφων και ηλεκτρονικών εκδόσεων, παραγωγή ειδών λαϊκής τέχνης από πιστοποιημένους τεχνίτες - μικρομεσαίες επιχειρήσεις παραγωγή, κατασκευή και επισκευή, μουσικών οργάνων, παραγωγή, κατασκευή και επισκευή σκηνικών, κ.ά.),

- β) στη στήριξη των Πολιτιστικών και Δημιουργικών Βιομηχανιών και του Σύγχρονου Πολιτισμού (κινηματογράφος, οπτικοακουστικά μέσα, εκδόσεις, design, εικαστικές τέχνες, παραστατικές τέχνες- μουσική, χορός, θέατρο κ.λπ.) και
- γ) στην υποστήριξη της σύγχρονης Ελληνικής δημιουργίας μέσω της ενθάρρυνσης νέων καλλιτεχνών για την ανάληψη επαγγελματικών πρωτοβουλιών στον χώρο των εικαστικών και των παραστατικών τεχνών.

Παράλληλα, η συμβολή της Πολιτιστικής Κληρονομιάς – του διαχρονικού και Σύγχρονου Ελληνικού Πολιτισμού – καθώς και των σύγχρονων πολιτιστικών θεσμών στον εμπλουτισμό και τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, μπορεί να επιτευχθεί με δράσεις όπως:

- Προστασία, ανάδειξη και προβολή μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, επιλεγμένων με αυστηρά κριτήρια όπως: α) η αρχαιολογική και ιστορική σημασία του χώρου ή του μνημείου, β) η κήρυξή τους ως μνημεία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς από την ΟΥΝΕΣΚΟ, (πχ. Η Εκατονταπυλιανή στην Πάρο, κ.α) γ) η λειτουργία τους ως πόλων έλξης επισκεπτών δ) το γεγονός ότι μπορεί να αποτελέσουν κινητήριο δύναμη για την ενδογενή ανάπτυξη υγιών και καινοτόμων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε παραγωγικούς τομείς, ιδίως σε νησιωτικές και ορεινές - μειονεκτικές περιοχές κ.ά. στ) η ένταξή τους σε ευρύτερα σχέδια αναβάθμισης αστικών περιοχών ή χώρων περιβαλλοντικής σπουδαιότητας, ζ) η ύπαρξη περιβαλλοντικών κινδύνων, καθώς και απειλών από το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής, που θέτουν σε κίνδυνο τους χώρους και τα μνημεία.
- Πιστοποίηση των μουσείων (δημοσίων και ιδιωτικών) βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων, προκειμένου να καταστούν βιώσιμα (οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά) και ανταγωνιστικά στο διεθνές περιβάλλον. Μέσω της αξιολόγησης και της εφαρμογής βέλτιστων πρακτικών, η πιστοποίηση οδηγεί στη βελτίωση της λειτουργίας και των παρεχομένων υπηρεσιών, συμβάλλει στην προσαρμογή των μουσείων στις σύγχρονες ανάγκες και προκλήσεις, διευκολύνει τις διεθνείς συνεργασίες, και επιτρέπει την αποτελεσματικότερη διαχείριση των διαθέσιμων πόρων προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.
- Δημιουργία και υποστήριξη της λειτουργίας νέων βιώσιμων πολιτιστικών θεσμών, ευρωπαϊκής ή και παγκόσμιας εμβέλειας και ενδιαφέροντος (π.χ. ανάπτυξη φεστιβάλ, εκθέσεις εικαστικών έργων, κ.λπ.) καθώς και ενδυνάμωση της λειτουργίας των υπαρχόντων σύγχρονων πολιτιστικών θεσμών εθνικής, πανευρωπαϊκής ή διεθνούς σημασίας. Στο ίδιο πλαίσιο, θα υποστηριχθούν οι Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες (κινηματογράφος και οπτικοακουστικά μέσα, εκδόσεις, design, εικαστικές και

παραστατικές τέχνες.) και η σύγχρονη Ελληνική δημιουργία μέσω της υποστήριξης των δημιουργών και ιδίως των νέων για την ανάληψη επαγγελματικών πρωτοβουλιών.

- Αναβάθμιση του ρόλου του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων (Τ.Α.Π.) με σκοπό: α) τη βελτίωση της ποιότητας και τον εμπλουτισμό των παρεχομένων υπηρεσιών, β) την αύξηση των εσόδων.
- Σύνδεση αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικής μνήμης με πολιτιστικούς θεσμούς και φορείς, ούτως ώστε να καταστούν ακόμη πιο ελκυστικά σε διαφορετικές ομάδες κοινού.
- Ανάδειξη της φυσιογνωμίας, της εικόνας και της ιστορίας των πόλεων στο πλαίσιο της γενικότερης προβολής της πολιτιστικής και άυλης κληρονομιάς. Στο πλαίσιο αυτό, οι δράσεις στον τομέα Πολιτισμού συμβάλλουν αποφασιστικά στην προστασία και την ανάδειξη των ιστορικών κέντρων των πόλεων και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Συντελούν δηλαδή στην επίτευξη ενός εκ των στόχων του άξονα της αναπτυξιακής στρατηγικής της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2014 -2020, για την προστασία του περιβάλλοντος και τη μετάβαση σε μια οικονομία φιλική στο περιβάλλον.
- Διάσωση, διατήρηση και ανάδειξη των πολιτιστικών και παραδοσιακών αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών της ελληνικής υπαίθρου, που συνδέονται με την κοινωνική ζωή των κατοίκων της.
- Στοχευμένες, στον τομέα του πολιτισμού ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, κατάρτισης ανθρώπινου δυναμικού και αναδιοργάνωσης της δομής και της λειτουργίας των δημοσίων φορέων του τομέα πολιτισμού, συγχρηματοδοτούμενες από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.).

Η στρατηγική που ακολουθείται επιδιώκει τη βιώσιμη ανάπτυξη του προορισμού της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου με τη δημιουργία ταυτότητας προορισμού. Οι άξονες δράσης γύρω από τους οποίους αναπτύσσεται η στρατηγική αυτή συνίστανται στους εξής:

- Σχεδιασμός και συντονισμός δράσεων στον τουρισμό
- Δημιουργία μηχανισμών και σύγχρονων εργαλείων συντονισμού και παρακολούθησης του τουριστικού προϊόντος στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.
- Οικοδόμηση συνεργασιών με Δήμους και φορείς του τουρισμού
- Χάραξη στρατηγικής μάρκετινγκ
- Χάραξη στρατηγικής επικοινωνίας
- Τουρισμός – Εκπαίδευση και δια βίου εκπαίδευση ανθρώπινου δυναμικού
- Απασχόληση (ταυτότητα – ποιότητα – οικονομική ανάπτυξη).

Στους επιδιωκόμενους σκοπούς περιλαμβάνονται:

- Η ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος

- Η ανάπτυξη αγορών και η προσέλκυση νέων
- Η άμβλυνση της εποχικότητας – επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου
- Η ανάπτυξη κάθε νησιού ως αυτόνομου τουριστικού προορισμού με την οικοδόμηση της δικής του ταυτότητας
- Η ανάδειξη του προορισμού στις τουριστικές αγορές εσωτερικού και εξωτερικού – Aegean islands – destination brand.

Δ. Ο Πολιτιστικός τομέας στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου –έτος πολιτισμού

Σύμφωνα με το Επιχειρησιακό πρόγραμμα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου της περιόδου 2007-2013, ο Πολιτιστικός Τομέας που είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τον Τουρισμό, υφίσταται τις επιπτώσεις της Νησιωτικότητας αλλά και της γενικότερης κρίσης:

- Η προσβασιμότητα στα αξιοθέατα και τις εκδηλώσεις εξαρτάται από τα οδικά δίκτυα πρόσβασης και τις μεταφορές. Οι ελλείψεις που παρουσιάζονται σε αυτά σε αρκετά νησιά επηρεάζουν αρνητικά την πολιτιστική ανάπτυξη και τον πολιτιστικό τουρισμό. Ειδικότερα όσον αφορά τις μεγάλης κλίμακας πολιτιστικές εκδηλώσεις (φεστιβάλ, συναυλίες) η έλλειψη συντονισμού των μεταφορών για την εξυπηρέτηση αυξημένου αριθμού επισκεπτών είναι εμφανής.
- Τα προβλήματα πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες που επηρεάζουν τον τομέα του πολιτισμού συνδέονται κυρίως με την αδειοδότηση σχετικά με θέματα αρχαιοτήτων ή παραδοσιακών οικισμών για την επίλυση των οποίων επιβάλλεται μετακίνηση στη Ρόδο ή στην Αθήνα. Επίσης τα προγράμματα των μουσείων και των άλλων πολιτιστικών οργανισμών που απαιτούν συντονισμό και συνεργασία με άλλες δημόσιες υπηρεσίες, οι οποίες απουσιάζουν από πολλά νησιά, συναντούν δυσκολίες στην πραγματοποίησή τους.
- Εντοπίζονται ελλείψεις στον τομέα της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης, της κατάρτισης ξεναγών και στελεχών εξειδικευμένων στη διοίκηση πολιτιστικών οργανισμών και στην οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων έχουν αρνητική επίδραση στην τοπική πολιτιστική ανάπτυξη.
- Στον τομέα πολιτιστικής ανάπτυξης και δημιουργίας παρουσιάζονται προβλήματα λόγω έλλειψης εξειδικευμένων υπηρεσιών στον τομέα αυτό. Το μικρό μέγεθος των νησιών δεν διευκολύνει την εγκατάσταση σε αυτά υπηρεσιών καλλιτεχνικής εκπαίδευσης, αιθουσών τέχνης κ.λπ.
- Η επισκεψιμότητα σε χώρους πολιτιστικού ενδιαφέροντος και η συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις παρουσιάζουν έντονα

φαινόμενα εποχικότητας, τα οποία συνδέονται άμεσα με το απασχολούμενο προσωπικό στον τομέα του πολιτισμού. Επιπλέον, οι πολιτιστικοί πόροι δεν αξιοποιούνται κατά τους χειμερινούς μήνες, αλλά υπολειπουργούν ή και διακόπτεται εντελώς η λειτουργία τους.

- Η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού για τη στελέχωση των φορέων καλλιτεχνικής εκπαίδευσης (ωδεία, μουσικές σχολές, σχολές χορού, θεατρικά εργαστήρια) και των άλλων πολιτιστικών οργανισμών, καθώς και για την παρουσίαση των αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων και μουσείων και την οργάνωση ειδικών εκδηλώσεων αποτελεί ανασχετικό παράγοντα για την τοπική πολιτιστική ανάπτυξη.
- Η έλλειψη νεανικού πληθυσμού σε ορισμένα μικρά κυρίως νησιά περιορίζει την ανάπτυξη της πολιτιστικής δημιουργίας και δραστηριότητας.
- Στον πολιτιστικό τομέα η αποκέντρωση αποφάσεων (σε θέματα αδειοδότησης, κ.λπ.) εμποδίζεται λόγω της απόστασης των νησιών από τα κέντρα λήψης αποφάσεων.
- Η ελλιπής προστασία του δομημένου περιβάλλοντος των παραδοσιακών οικισμών, των τοπίων φυσικού κάλλους και των περιοχών NATURA 2000 επηρεάζουν αρνητικά το πολιτιστικό απόθεμα των νησιών και συντελούν στην αλλοίωση της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας και πολιτιστικής τους ταυτότητας.

Κατά συνέπεια, στον πολιτιστικό τομέα τα μειονεκτήματα τα οποία προκαλεί η νησιωτικότητα μπορούν να αντιμετωπιστούν με στοχευμένες δράσεις που θα έχουν ως σκοπό:

- Την αποτελεσματικότερη προώθηση της ταυτότητας κάθε νησιού σύμφωνα με τα διαφορετικά πολιτισμικά και αναπτυξιακά χαρακτηριστικά του (με βάση διαφορετικές «ταχύτητες τουριστικής ανάπτυξης»)
- Τη χρήση καινοτόμων μέσων ανάδειξης των πολιτιστικών πόρων (δημιουργία καινοτομικών μουσείων ή εφαρμογών και θεματικών πάρκων)
- Την ενίσχυση της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας με την ίδρυση ή τη βελτίωση των σχολών καλλιτεχνικής εκπαίδευσης.
- Την ανάδειξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού που βασίζονται στην φυσιολατρία και τον πολιτισμό.
- Τη βελτίωση της δικτύωσης μεταξύ των νησιών για την ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων και δράσεών τους (πολιτιστικές διαδρομές, δίκτυο εκδηλώσεων μεγάλης κλίμακας, δίκτυο μουσείων).

E. Η φιλοσοφία του θεματικού έτους

Η αξιοποίηση του 2014 ως έτους πολιτισμού και παράδοσης στόχο έχει την ανάδειξη των νησιών μας όχι μόνο μέσα από το δίπτυχο «Θάλασσα και Ήλιος» αλλά μέσα από τον πλούτο της παράδοσης μας, της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και γενικότερα του πολιτισμού μας. Το έτος 2014 θα αναδείξει και θα προωθήσει την ταυτότητα της Περιφέρειας Ν. Αιγαίου ως αρχιπέλαγος πολιτισμού ενώ θα αναπτυχθούν δράσεις για την ανάδειξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς σε όλες τις εκφάνσεις και μορφές της, μέσω της στοχευμένης τουριστικής προβολής της Περιφέρειας Ν. Αιγαίου.

Στ) 2014- Έτος Πολιτισμού για την Περιφέρεια Ν.Αιγαίου: Άξονες Ανάπτυξης

1. Διαδρομές στο Νότιο Αιγαίο

Οι πολιτιστικές διαδρομές αντιπροσωπεύουν μια ποιοτικά νέα προσέγγιση στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, προσδιορίζοντας μια προκαθορισμένη πορεία σε μνημεία της, μέσα σε ένα στενά καθορισμένο θεματικό, ιστορικό ή εννοιολογικό πλαίσιο. Κάθε πολιτιστική διαδρομή εντάσσει μνημεία πολιτιστικής άυλης ή υλικής κληρονομιάς σε ένα κοινό σύστημα και δημιουργεί νέες σχέσεις μεταξύ τους, δίνοντας μια νέα προοπτική που παρέχει ακριβέστερη εικόνα της ιστορίας, μέσα από την εμπειρία της επίσκεψης.

Πρόκειται για εφαρμοσμένη πρακτική της ερμηνείας της πολιτιστικής κληρονομιάς, δηλαδή για μια οργανωμένη προσπάθεια απόδοσης της σημασίας των μνημείων που αποσκοπεί στην κατανόηση της ανάγκης για την προστασία τους. Για το λόγο αυτό, θεωρείται εκ των ων ουκ άνευ για την επιτυχία μιας πολιτιστικής διαδρομής, η αναγνώριση της αγοράς – στόχου, ο τουριστικός σχεδιασμός και η συστηματική αξιολόγηση του «προϊόντος».

Η αποτελεσματική διαχείριση μιας πολιτιστικής διαδρομής προϋποθέτει διευρυμένες συνεργασίες σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο με έμφαση στην ενημέρωση και την ενεργοποίηση των τοπικών κοινοτήτων και των τουριστικών επιχειρήσεων.

Προτείνεται η ανάπτυξη και ανάδειξη των εξής πολιτιστικών διαδρομών:

- με άξονα τα αρχαία θέατρα
- με άξονα τα μοναστήρια σε συνεργασία με τις Ιερές Μητροπόλεις με άξονα αρχαιολογικούς χώρους και όχι μόνο και συνεργασία με αρχαιολογικές σχολές της Ελλάδας και του εξωτερικού για την ανάδειξή τους
- με άξονα τα πανηγύρια- τοπικές εορτές
- με άξονα τα παραδοσιακά καφενεία

- με άξονα τα μουσεία, τις πινακοθήκες, τα θέατρα και εν γένει τους χώρους σύγχρονου πολιτισμού
- χάραξη και ανάδειξη μονοπατιών και δημιουργία δικτύου μονοπατιών
- Ανάδειξη παραδοσιακών χωριών

2. Ανάδειξη του λαϊκού πολιτισμού

- Καταγραφή και ανάδειξη τοπικών πανηγυριών και δημιουργία οδηγού λαϊκών δρώμενων ως πολιτιστικό καλαντάρι

3. Διεκδίκηση διοργάνωσης mega-events και απονομής ευρωπαϊκών τίτλων

• Π.χ.Ρόδος: Ευρωπαϊκή πρωτεύουσα Νεολαίας 2017

Υποστήριξη της υποψηφιότητας του Δήμου Ρόδου στο πλαίσιο της διεκδίκησης του ευρωπαϊκού θεσμού της Ευρωπαϊκής Πρωτεύουσας Νεολαίας.

Ο τίτλος της Ευρωπαϊκής Πρωτεύουσας Νεολαίας απονέμεται σε μία ευρωπαϊκή πόλη για την περίοδο ενός έτους, κατά τη διάρκεια του οποίου προσφέρεται η ευκαιρία για την ανάδειξη προτάσεων για την πολιτιστική, κοινωνική, πολιτική και οικονομική ανάπτυξη με έμφαση στους νέους. Προωθείται η εφαρμογή νέων ιδεών και καινοτόμων έργων, σε σχέση με την ενεργό συμμετοχή των νέων στην κοινωνία, και επιδιώκεται η ανάδειξη ενός προτύπου για την περαιτέρω ανάπτυξη των πολιτικών για τη νεολαία σε άλλες ευρωπαϊκές κοινότητες.

• Π.χ. Σύρος: Πολιτιστική πρωτεύουσα Ευρώπης 2021

Υποστήριξη της υποψηφιότητας του Δήμου Σύρου – Ερμούπολης στο πλαίσιο της διεκδίκησης του ευρωπαϊκού θεσμού της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης. Το 2021 ο θεσμός της Πολιτιστικής πρωτεύουσας της Ευρώπης πρόκειται να επιστρέψει στη χώρα μας έχοντας αποδοθεί σε μια ελληνική πόλη στο τέλος του 2015. Η διεκδίκηση του τίτλου από τη Σύρο στηρίζεται στο ισχυρό “brand name” των Κυκλάδων και δύναται να λειτουργήσει προς όφελος της ευρύτερης περιοχής.

• Aegeanale.

Η Aegeanale είναι μια διεθνής πλατφόρμα τέχνης και πολιτισμού που δημιουργήθηκε το 2012. Βασικοί της στόχοι είναι να αναδείξει το Αιγαίο πέλαγος ως χώρο έμπνευσης, δημιουργίας και διαπολιτισμικού διαλόγου και να το χαρτογραφήσει εκ νέου ως έναν

αστερισμό προορισμών με πολιτιστικό ενδιαφέρον. Το πρόγραμμα της περιλαμβάνει καλλιτεχνικές δράσεις από όλα τα πεδία της σύγχρονης τέχνης, οι οποίες περιοδεύουν σε τοποθεσίες του Αιγαίου δημιουργώντας για τους ταξιδιώτες διαδρομές και ρότες με πυξίδα τον πολιτισμό.

- **Έτος γαστρονομίας στη Σαντορίνη**

Το 2013 ΕΤΟΣ ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗ ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ, αποτέλεσε μια χρονιά-σταθμό για το νησί. Υπήρξε ένα πολυσύνθετο και πολυδιάστατο γεγονός, που συνέδεσε το παρελθόν του νησιού της εποχής της ακμής του προϊστορικού οικισμού του Ακρωτηρίου με το σήμερα αναδεικνύοντας την ιδιαιτερότητα και τη γονιμότητα των ηφαιστειακών εδαφών της Σαντορίνης ενώ ταυτόχρονα προβλήθηκε το νησί ως μοναδικός γαστρονομικός προορισμός. Αγροτικά προϊόντα, πρωτοποριακά εστιατόρια, φιλόξενες ταβέρνες, επισκέψιμα οινοποιεία, ρομαντικά ξενοδοχεία, ειδικές γωνιές τοπικών προϊόντων συνέθεσαν ένα δημιουργικό σκηνικό γαστρονομικής απόλαυσης. Οι επιλογές ανάμεσα σε ειδικά διαμορφωμένα μενού, εξαιρετικές γευσιγνωσίες κρασιών, πρωινό με σαντορινιά προϊόντα ήταν ανεξάντλητες. Στο πλαίσιο του έτους Γαστρονομίας οργανώθηκαν σε όλη τη διάρκεια του έτους συνέδρια, εκθέσεις κρασιών και τροφίμων, εκδηλώσεις για την τοπική γαστρονομία και άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις με τη συνεργασία τοπικών φορέων και επιχειρηματιών του νησιού. Το ΕΤΟΣ ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗ ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ με τον εμβληματικό της χαρακτήρα αποτέλεσε ένα γεγονός που αγκάλιασε όλες τις εκφάνσεις της σύγχρονης ζωής σε έναν μοναδικό τουριστικό προορισμό.

Ανάλογες δράσεις θεματικών δράσεων που προάγουν διεθνώς τον πολιτισμό που θα διοργανωθούν από νησιά ή και φορείς της ΠΝΑ, θα υιοθετούν στο πλαίσιο του Έτους Πολιτισμού.

4. Προβολή και τουριστική αξιοποίηση φεστιβάλ

- Σύσταση δικτύου φεστιβάλ
- Ανάπτυξη ηλεκτρονικού κόμβου για φεστιβάλ ως ενότητα του portal τουριστικής προβολής www.aegeanislands.gr
- Δημιουργία οδηγού πολιτιστικών φεστιβάλ για την τουριστική αξιοποίησή τους -πολιτιστικό καλεντάρι

5. Δικτύωση και επιμόρφωση πολιτιστικών φορέων

- Δημιουργία μητρώου πολιτιστικών φορέων (φορείς δημόσιου, ιδιωτικού και τρίτου τομέα)

- Διοργάνωση σεμιναρίων για την προώθηση του πολιτιστικού τουρισμού σε εκπροσώπους του πολιτιστικού και του τουριστικού τομέα σε συνεργασία με το ΚΕΚ Γεννηματάς.

Προτείνεται η διοργάνωση σεμιναρίου στα κατά τόπους νησιά της Περιφέρειας με θέμα τον πολιτιστικό τουρισμό και ειδικότερα την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών γεγονότων στον τουρισμό.

Σκοπός του προτεινόμενου προγράμματος, που ευθυγραμμίζεται με τον προγραμματισμό της Περιφέρειας, είναι να εφοδιάσει τους επιμορφούμενους / ες με όλα τα απαραίτητα εφόδια ούτως ώστε να αναπτύξουν ενεργές πρωτοβουλίες για την ενίσχυση του πολιτιστικού τουρισμού μέσω της αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών γεγονότων στα κατά τόπους νησιά, αλλά και με την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των επιμέρους νησιών και την ανάπτυξη αποτελεσματικών δικτύων διάχυσης γνώσης και παραγωγής έργου.

Ειδικότερα, ως **εκπαιδευτικοί στόχοι** του προγράμματος τίθενται:

1. Η **συμβολή** στην ομαλή προσαρμογή του ανθρώπινου δυναμικού των νησιών της Περιφέρειας στις εξελίξεις που αφορούν στον τομέα του πολιτιστικού τουρισμού
2. Η **ανάδειξη** καλών πρακτικών στον τομέα του πολιτιστικού τουρισμού και η κατανόηση του θεωρητικού πλαισίου καθώς επίσης η αξιοποίησή του στην πράξη.
3. Η μετάδοση στους επιμορφούμενους/ες της **εξειδικευμένης γνώσης** που αφορούν στον πολιτιστικό τουρισμό
4. Η **βελτίωση** της ικανότητας των επιμορφούμενων να προσαρμόζονται στις απαιτήσεις που δημιουργεί η σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη πολιτιστική και τουριστική αγορά
5. Η **ενδυνάμωση** των πρακτικών της δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Η διάρθρωση του προγράμματος αναπτύσσεται με βάση τις εξής ενδεικτικές ενότητες: εισαγωγή στον πολιτιστικό τουρισμό, τουρισμός και πολιτιστική κληρονομιά, τουρισμός και πολιτιστικά γεγονότα (φεστιβάλ, πανηγύρια και η πρόκληση των mega-events), πολιτιστικές διαδρομές, καινοτόμες δράσεις και βέλτιστες πρακτικές του πολιτιστικού τουρισμού, η συμβολή του πολιτισμού στην ανάδειξη των επώνυμων προορισμών, η αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογικών στον πολιτιστικό τουρισμό, ο πολιτιστικός τουρισμός στην ΠΝΑ, ανάπτυξη βιώσιμων σχεδίων και καινοτόμων δράσεων για την προώθηση του πολιτιστικού τουρισμού.

6. Προώθηση δημιουργικής βιομηχανίας (creative industry)

Σύμφωνα με το UK Government Department for Culture, Media and Sport –DCMS, ο όρος «δημιουργική βιομηχανία» (creative industry) αναφέρεται σε μια παραγωγική διαδικασία έντασης γνώσης και ταλέντου που «έχει τις ρίζες της στην ατομική δημιουργικότητα, τις ικανότητες και το ταλέντο και παρουσιάζει σημαντική δυναμική για ανάπτυξη και δημιουργία θέσεων εργασίας μέσα από την παραγωγή και εκμετάλλευση πνευματικής εργασίας». Πρόκειται για μια ιδιαίτερα δυναμική και αναπτυσσόμενη συνιστώσα της οικονομίας των πόλεων και των χωρών και ως τέτοια, βρίσκεται, τα τελευταία χρόνια, στο επίκεντρο των διεθνών και των ευρωπαϊκών στρατηγικών ανάπτυξης.

Κατ' επέκταση, ως δημιουργικά ορίζονται τα επαγγέλματα που σχετίζονται με το σύνολο της πολιτιστικής και δημιουργικής βιομηχανίας, όπως οι εικαστικές και παραστατικές τέχνες, η αρχιτεκτονική, το γραφικό σχέδιο, η διαφήμιση, οι παραδοσιακές πολιτιστικές εκφράσεις, οι εικαστικές τέχνες, η ζωντανή και ηχογραφημένη μουσική, ο σχεδιασμός μόδας, τα νέα μέσα (βιντεοπαιχνίδια, ψηφιοποιημένο δημιουργικό περιεχόμενο), τα χειροτεχνήματα, ο σχεδιασμός εσωτερικών χώρων, η τηλεόραση, το ραδιόφωνο, οι εκπομπές μέσω internet, ο κινηματογράφος και βίντεο και το συγγραφικό και εκδοτικό έργο.

- Προσέλκυση και προώθηση κινηματογραφικών ταινιών που γυρίζονται ή αφορούν τις Κυκλάδες ή τα Δωδεκάνησα
- Προώθηση εκδόσεων που αφορούν τις Κυκλάδες ή τα Δωδεκάνησα και των συγγραφέων και δραστηριοποιούνται στην επικράτεια της περιφέρειας
- Προώθηση συνεργασιών με σχεδιαστές, αρχιτέκτονες που εμπνέονται ή δραστηριοποιούνται στο νότιο Αιγαίο (π.χ. φωτιστικές εγκαταστάσεις)
- Προώθηση συνεργασιών με επιχειρήσεις της δημιουργικής βιομηχανίας που δραστηριοποιούνται στην περιοχή του νοτίου Αιγαίου ή αναπτύσσουν προϊόντα που σχετίζονται με το νότιο Αιγαίο ως προς το περιεχόμενό τους

7. Πολιτιστικές Διαδρομές

Οι πολιτιστικές διαδρομές αποτελούν ένα από τα πιο διαδεδομένα διαχειριστικά εργαλεία ανάπτυξης του πολιτιστικού τουρισμού ενώ προσδιορίζουν μια προκαθορισμένη πορεία (επίσκεψη) σε μνημεία της φυσικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς μέσα σε ένα καθορισμένο θεματικό, ιστορικό ή εννοιολογικό πλαίσιο.

Πιο αναλυτικά, οι πολιτιστικές διαδρομές είναι περιηγήσεις οι οποίες έχουν συγκροτηθεί γύρω από ένα συγκεκριμένο άξονα-σημείο αναφοράς ο οποίος σχετίζεται με την ιστορία και την αρχαιολογία του

τόπου και την κατανόηση του πολιτισμού του. Οι πολιτιστικές διαδρομές μπορεί να περιλαμβάνουν αρχιτεκτονικά μνημεία, παραδοσιακούς οικισμούς, κτήρια βιομηχανικής κληρονομιάς κ.α.. ενώ ενοποιητικό στοιχείο για τη σχεδίαση και ανάπτυξη των δομημένων αυτών πολιτιστικών διαδρομών αποτελεί το είδος των μνημείων, η περίοδος που χρονολογούνται και η γεωγραφική τους κατανομή. Η ένταξη της πολιτιστικής διαδρομής στον τουριστικό σχεδιασμό και η συνεχής αξιολόγησή της εξασφαλίζει τα ποιοτικά χαρακτηριστικά, όπως είναι η μελετημένη χωροχρονική κατανομή της, η προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και η προστασία και η αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς του κάθε νησιού.

Σημαντικός πυλώνας ανάπτυξης της Περιφέρειας Ν. Αιγαίου αποτελεί η δημιουργία και η ανάδειξη πολιτιστικών διαδρομών μέσα από τις οποίες θα αξιοποιηθεί η πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Πιο συγκεκριμένα, προτείνεται η ανάπτυξη διαδρομών με πυρήνα **την εποχή του Μεσαίωνα**. Τα μεσαιωνικά μνημεία, μοναστήρια και κάστρα που υπάρχουν στα νησιά μας μπορούν να αποτελέσουν εξαιρετικές πολιτιστικές διαδρομές οι οποίες θα «αφηγούνται» εύγλωττα στους επισκέπτες μας την πορεία την ιπποτικής περιόδου. Επιπλέον, εξερευνώντας τον κόσμο του Βυζαντίου και την πορεία του αυτοκράτορα Νικηφόρου Φωκά ο οποίος ξεκίνησε από την Κωνσταντινούπολη και κατέληξε στη Κρήτη με ενδιάμεσους σταθμούς τα νησιά της Πάτμου, Λέρου, Κω, Ρόδου και Νάξου αναπτύσσεται μια πολιτιστική διαδρομή η οποία δίνει την δυνατότητα στον επισκέπτη να περιηγηθεί σε τόπους και μνημεία των νησιών μας φωτίζοντας την ιστορία των βυζαντινών χρόνων.

Προτείνεται επίσης, η ανάδειξη πολιτιστικής διαδρομής με την προβολή **Θαλάσσιων δρόμων των αρχαίων Φοινίκων στις ιστορικές πόλεις και στα λιμάνια της Μεσογείου** (έργο MED, εταίρος Δήμος Ρόδου). Η διαδρομή αυτή τεκμηριώνει τη στενή συνάφεια του ευρωπαϊκού πολιτισμού πλούτου δια μέσου των χρόνων.

Πολιτιστική διαδρομή με θέμα **την αρχιτεκτονική των απολυταρχικών καθεστώτων στο σύγχρονο αστικό ιστό (ATRIUM)**. Η ιταλική κατοχή, αν και ιδιαίτερα σκληρή για τους Δωδεκανήσιους συνδέθηκε με πολλά έργα υποδομής αλλά και ανασυλώσεις στη μεσαιωνική πόλη της Ρόδου και στο Παλάτι του Μεγάλου Μαγίστρου. Η διαδρομή αυτή θα ενισχύσει την αντίληψη των επισκεπτών για τα αρχιτεκτονικά έργα που έγιναν την περίοδο εκείνη στα νησιά μας.

Οι δρόμοι του κρασιού αποτελούν μια σύγχρονη πρόταση πολιτιστικής διαδρομής η οποία μπορεί να περιλαμβάνει τα πιο γραφικά σημεία μιας αμπελουργικής ζώνης. Οι δρόμοι του κρασιού μπορούν να αναπτυχθούν σε νησιά με πλούσια οινοπαραγωγική παράδοση και να

περιλαμβάνουν επισκέψεις σε αμπελώνες, οινοποιεία, μοναστήρια και εκκλησίες, αρχαιολογικούς χώρους και λαογραφικά μουσεία. Αντίστοιχες πολιτιστικές διαδρομές μπορούν να περιλαμβάνουν την ελιά, το μέλι κτλ.

Τα νησιά της Περιφέρειας Ν. Αιγαίου διαθέτουν μια πολύ σημαντική βιομηχανική κληρονομιά η οποία μπορεί να αποτελέσει πολιτιστική διαδρομή έχοντας ως σημείο αναφοράς τα **προβιομηχανικά και βιομηχανικά συγκροτήματα και κτήρια** που διασώζονται στα νησιά μας. Η διαδρομή αυτή θα περιλαμβάνει επίσκεψη σε βιομηχανικούς χώρους: ελαιοτριβεία, αλευροβιομηχανίες, ανεμόμυλους βυρσοδεψία, κεραμοποιία κτλ. οι οποίοι θα διαθέτουν τον μηχανολογικό εξοπλισμό in situ διασώζοντας έτσι την παραδοσιακή τεχνολογία και την βιομηχανική κληρονομιά, στοιχεία που αναδεικνύουν την κοινωνική και πολιτισμική ταυτότητα ενός τόπου. Στο πλαίσιο αυτό μπορούν να δημιουργηθούν θεματικά τεχνολογικά μουσεία, οικομουσεία, να γίνει ανάπλαση χωροταξικού σχεδιασμού με τη δημιουργία βιομηχανικών οικισμών και ζωνών.

Προτείνεται η ανάπτυξη πολιτιστικής διαδρομής έχοντας ως σημείο αναφοράς το φυσικό περιβάλλον το οποίο αποτελεί μέρος της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι **πράσινες διαδρομές** μπορούν να περιλαμβάνουν επισκέψεις σε ιαματικά λουτρά (Καλλιθέα, Κω) κοιλάδες (Πεταλουδών) βοτανικούς κήπους (ανάπλαση πάρκου Ροδιού). Οι διαδρομές αυτές θα συμβάλλουν και στην ανάδειξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού ενώ θα ενισχύσουν και την οικολογική συνείδηση των επισκεπτών.

Οι **Δρόμοι του Οδυσσέα** αποτελούν μια άλλη πολιτιστική διαδρομή που στόχο έχει την αξιοποίηση της πολιτιστικής, φυσικής, ανθρωπίνης και βιομηχανικής υπάρχουσας κληρονομιάς. Πρόκειται για ένα μοντέλο στη λογική της συνεργασίας μεταξύ πόλεων-λιμανιών και μεσογειακών περιοχών. Το έργο αυτό διαχειρίζεται όχι μόνο το φυσικό, πολιτιστικό και ανθρωπινό πεδίο, αλλά και τη βιομηχανία του τουρισμού που θα καθοριστεί στον στόχο «εδαφική διακυβέρνηση».

8. Χρήση νέων Τεχνολογιών για την αξιοποίηση των χώρων πολιτισμού

Παραμένοντας στην αιχμή της σύγχρονης μουσειακής πρακτικής και αντιλαμβανόμενη την ανάγκη για εξωστρεφή προσέγγιση με το κοινό, η Περιφέρεια Ν. Αιγαίου στοχεύει στη δημιουργία ψηφιακών μουσείων κάνοντας χρήση νέων τεχνολογιών. Η «εξιστόρηση» της πολυπολιτισμικής διαδρομή των νησιών της Περιφέρειας τα οποία αποτελούν εξαιρετικά παραδείγματα πολιτισμικής ζύμωσης στον ελλαδικό χώρο μπορεί να επιτευχθεί με τη δημιουργία ενός ιστορικού μουσείου που θα αφηγείται την πολυτάραχη πορεία των νησιών, με τη χρήση νέων τεχνολογιών. Τα μουσεία αυτά μπορούν να περιλαμβάνουν

εκπαιδευτικά προγράμματα, δράσεις και δραστηριότητες βασισμένες στη ψηφιακή τεχνολογία. Η ψηφιακή εμπειρία μπορεί να αναπτυχθεί με οθόνες αφής εφαρμόζοντας πολυμέσα, πρωτότυπες θεματικές εγκαταστάσεις, φορητά βοηθήματα παλάμης, ρομποτικά βοηθήματα για αλληλεπίδραση, διαδικτυακούς τόπους που εφαρμόζουν μεθόδους εξατομικευμένης επίσκεψης, εξελιγμένα εικονικά περιβάλλοντα με συστήματα αφής, εκθέματα επαυξημένης πραγματικότητας όπου ο ψηφιακός κόσμος συνυπάρχει με τον πραγματικό.

Πρότυπο χρήσης νέων τεχνολογιών αποτελεί ο αρχαιολογικός χώρος της Πομπηίας. Ο επισκέπτης φορώντας την ειδική κάσκα επαυξημένης πραγματικότητας βλέπει μέσα στο πραγματικό κτίσμα τους ψηφιακούς χαρακτήρες σε σκηνές καθημερινής ζωής, κατανοώντας τη χρήση του συγκεκριμένου χώρου και των αντικειμένων του κατά την αρχαιότητα.

Κάτι αντίστοιχο λοιπόν, μπορεί να δημιουργηθεί και στα νησιά μας, με την δημιουργία διαδραστικών μουσείων ιστορικών, αρχαιολογικών, λαϊκού πολιτισμού τα οποία θα μπορούν να προβάλλουν με καινοτόμο τρόπο τις ιδέες, τα μηνύματα και τις ιστορίες που κρύβουν τα πολιτιστικά μας αγαθά.

9. Ανάπτυξη μύθου ανά νησί

Η Ανάπτυξη του μύθου μέσα από τις νησιώτικες ιστορίες μυθολογίας ενισχύει όχι μόνο την πολιτιστική φυσιογνωμία των νησιών μας αλλά και την πολιτισμική μας ταυτότητα. Οι μύθοι συμβάλλουν στην κατανόηση του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού και μπορούν να συνδεθούν με το κάθε νησί ξεχωριστά. Ως ΠΝΑ δημιουργήσαμε το μύθο του Ν.Αιγαίου , όμως είναι πολύ σημαντικό και κάθε νησί να αναδείξει τους δικούς του μύθους καθώς τα νησιά της Περιφέρειας Ν. Αιγαίου είναι ποτισμένα με διηγήσεις από τις περιπέτειες ανθρώπων, θεών και τις ιστορίες ηρώων και γιγάντων. Η **αναβίωση** λοιπόν των μύθων, των παραδόσεων και των θρύλων και η **διασύνδεση τους** με τα αντίστοιχα **μνημεία και τοποθεσίες που υπάρχουν στα νησιά μας** θα συμβάλλουν στην ανάδειξη της ταυτότητας προορισμού ενώ θα γίνει αντιληπτή και η παιδευτική τους αξία.

10. Επιμέρους πολιτιστικές δράσεις

- Τα νησιά του Ν. Αιγαίου μπορούν να εκμεταλλευτούν το ήπιο κλίμα που επικρατεί σχεδόν όλη τη διάρκεια του έτους. **Είναι δυνατή λοιπόν η δημιουργία πολιτιστικών πάρκων** τα οποία θα αποτελούν πόλο έλξης για τους ξένους επισκέπτες όλο το χρόνο. Οι χώροι αυτοί μπορούν να δημιουργηθούν με την τοποθέτηση γλυπτών και έργων τέχνης ενώ μπορούν να γίνονται εκδηλώσεις και δράσεις αναβαθμίζοντας την ευρύτερη περιοχή.

- **Επίσκεψη σε προσβάσιμους αρχαιολογικούς χώρους, οι οποίοι θα περιλαμβάνουν και τα αντίστοιχα θεματικά μουσεία (open air museums).** Πρωτοβουλία που θα ενισχύσει την αντίληψη για τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό (πολλές ανασκαφές στα νησιά της Περιφέρειας βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη ή έχουν ολοκληρωθεί. Ενδεικτικά ανασκαφές Κυκλαδικού πολιτισμού που βρέθηκαν σε εξαιρετική ακμή την 3η χιλιετία: Σκάρκος Ίου, Καστρί Σύρου, Αγία Ειρήνη Κέα, Μαρκιανή Αμοργός, όρος Κύνθος Δήλος, Πάνορμο Νάξου, Φυλακωπή Μήλου, Φτελιά Μυκόνου, Σάλιαγκος Αντιπάρου.
- **Συμπράξεις με τη μορφή clusters και συνεργασίες με άλλα πολιτιστικά ιδρύματα των νησιών της Περιφέρειας** και της υπόλοιπης Ελλάδας και παράλληλες εκδηλώσεις πλαισίωσης όπως το παράδειγμα της Ιπποκρατικής Ιατρικής δια μέσου των αιώνων με το μουσείο Γουλανδρή. Η ισλαμική τέχνη του μουσείου Μπενάκη με την Ιznik κεραμική που διαθέτει η αρχαιολογική υπηρεσία της Ρόδου και τα εξαιρετικά δείγματα ισλαμικής αρχιτεκτονικής που συναντάμε στο νησί. Η συνεργασία του χριστιανικού-βυζαντινού μουσείου με τα μοναδικά βυζαντινά μοναστήρια, βυζαντινά γλυπτά και τεχνουργήματα που διαθέτουν τα νησιά μας (Εκατονταφυλιανή Πάρου).
- Προτείνεται **η δημιουργία Ναυτικών μουσείων σε νησιά** με ναυτική παράδοση και ναυτιλία όπως η Σύρος, Άνδρος κτλ. Στη Λήμνο για παράδειγμα λειτουργεί το μουσείο ναυτικής παράδοσης και σπογγαλιείας. Γενικότερα η δημιουργία θεματικών μουσείων (λαογραφικά, πολεμικά, ναυτικά) εντάσσοντας τα στη καρδιά της κοινωνίας.
- Προτείνεται **η ανάδειξη της Βιομηχανικής κληρονομιάς.** Τα νησιά μας διαθέτουν τεράστιο πλούτο προβιομηχανικών και βιομηχανικών κτηρίων. Η δημιουργία λοιπόν τεχνολογικών μουσείων θα συμβάλει στη διάσωση της παραδοσιακής τεχνολογίας και της βιομηχανικής κληρονομιάς. Τα τεχνολογικά θεματικά μουσεία θα στεγάζονται στα ίδια εργοστάσια της παραγωγής και θα μετατρέπονται σε μουσεία του εαυτού τους, διατηρώντας και αναδεικνύοντας το σύνολο των μηχανών παραγωγής ενισχύοντας την αντίληψη του κοινού για την τεχνολογία της εποχής εκείνης.

11) Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: Αρχιπέλαγος Ιστορίας, Τέχνης και Πολιτισμού

Προτείνεται **η δημιουργία μιας πολυτελούς έκδοσης σε μορφή λευκώματος**, η οποία θα παρουσιάζει μέσα από κείμενα, περιγραφές,

ιστορικές αναφορές και αντίστοιχο φωτογραφικό υλικό όλο τον ιστορικό και πολιτισμικό πλούτο των νησιών του Νοτίου Αιγαίου. Σκοπός του συγκεκριμένου βιβλίου είναι να προβληθεί με τρόπο συνοπτικό και κατανοητό η πολιτισμική πορεία των νησιών της Περιφέρειάς μας δια μέσου των αιώνων.

Οι ιστορικές και πολιτισμικές εξελίξεις θα παρουσιάζονται με χρονολογική σειρά έχοντας ως αφετηρία και σημείο αναφοράς την ακμή του Κυκλαδικού πολιτισμού την 3η χιλιετία ενώ θα περιγράφονται και οι ιστορικές περιόδους των νησιών της Περιφέρειας Ν. Αιγαίου που στιγμάτισαν το παγκόσμιο πολιτισμικό γίγνεσθαι όπως είναι τα κλασσικά χρόνια, ελληνιστικά (Ακρόπολη Λίνδου), ρωμαϊκά, βυζαντινά (μοναστήρια, εκκλησίες, τεχνουργήματα, γλυπτά), τα μεσαιωνικά και τα νεότερα χρόνια με τα προβιομηχανικά και βιομηχανικά κτήρια καταλήγοντας στη σύγχρονη τέχνη του 20ου αιώνα με τα σπουδαία έργα καλλιτεχνών που βρίσκονται στα νησιά της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.

12. ΟΡΓΑΝΩΣΗ- ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ- ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ του ΕΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

1. Το **Συντονισμό** του όλου εγχειρήματος θα έχει η Επιτροπή Τουρισμού σε συνεργασία με τους αρμόδιους σε θέματα πολιτισμού περιφερειακούς συμβούλους Δωδεκανήσου και Κυκλάδων.
2. Προτείνεται η **δημιουργία ενός Think Tank** με ανθρώπους του πολιτισμού με αναγνωρισμένη γνώση και εμπειρία στο χώρο και όραμα για την ανάδειξη του πολιτισμού στο Ν.Αιγαίου.
3. Συνεργασία **με project manager** εξειδικευμένο στον τομέα του πολιτισμού προκειμένου να συντονίσει τεχνοκρατικά το όλο εγχείρημα σε συνεργασία με τα υπηρεσιακά στελέχη της Διεύθυνσης Τουρισμού και τα τμήματα Πολιτισμού της ΠΝΑ.
4. **Διαβούλευση και συνεργασία** με Δήμους , Μητροπόλεις, εφορίες, τουριστικούς , πολιτιστικούς φορείς, ξεναγούς, κα. προκειμένου να υπάρξει περαιτέρω ειδίκευση και εμπλουτισμός των δράσεων.
5. Απαιτείται η ανάπτυξη μιας **επικοινωνιακής στρατηγικής** για την προώθηση του Έτους Πολιτισμού και η δημιουργία **ενός λογότυπου** . Προτείνεται εξωτερική συνεργασία με εξειδικευμένη εταιρεία marketing και επικοινωνίας για το θέμα αυτό.
6. **Συνεργασία με το ΚΕΚ Γ.Γεννηματάς** για την υλοποίηση επιμορφωτικών προγραμμάτων όπως αυτά περιγράφονται σε άλλη παράγραφο αναλυτικότερα.

13. ΣΥΝΕΡΓΕΙΕΣ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΠΝΑ

1. Στις εκθέσεις που θα πραγματοποιηθούν το 2014 θα πρέπει να αναδεικνύεται το πολιτιστικό προϊόν της ΠΝΑ.
2. Στη διοργάνωση των Road Shows σε ξένες αγορές είναι σημαντικό να υπάρχει η παρουσίαση κάποιας εμβληματικής πολιτιστικής δράσης
3. Στη διοργάνωση των press trips και fam trips στα νησιά του Ν.Αιγαίου θα δίνεται μεγάλη έμφαση στην ανάδειξη δράσεων του Έτους Πολιτισμού, κ.α

Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω την Δρ. Μαρία Ψαρρού και τη συνεργάτρια μου, Νίκη Χατζηχριστοδούλου για την πολύτιμη συνεισφορά τους στην ανάπτυξη της συγκεκριμένης πρότασης.